

El vell amic de Cézanne

He anat a Als de Provença seguint els passos de Cézanne. Volla conèixer els escenaris que havien suggerit la seua obra: la pedrera de Bibemus, el Jas de Bouffan, el poble de Gardanne,... Però per sobre de tot la Santa Victòria: una muntanya de poc més de mil metres d'altitud, però que s'alça amb una poderosa força calcària al bell mig de la plana, i s'eleva com una mena de fita singular de tots els provençals, de Canigó estimat de tota la regió. Cézanne la va pintar 83 vegades, sempre captivat per la seua forma tan canviant, amb la seua pica esvelta des de Bellevue, o amb el seu aspecte de colós antediluvià des de Gardanne. Cap pintor no ha fet tant per una muntanya com Cézanne: la Santa Victòria, després d'ell, és impregnada d'una singular i transcendent immortalitat. La gent del lloc ho saben i en tenen cura, la protegeixen fins a nivells impensables al nostre país (com ara prohibir les excursions durant l'estiu per a evitar els incendis forestals).

Estime la Santa Victòria perquè estimo Cézanne. I estimo la Provença per aquella xardorosa passió que posen en tot allò mediterrani. Les cigales, les oliveres i l'oll d'oliva, l'espígol... Tot hi és mistralencament cantat, admirat, de vegades fins al paroxisme. Cézanne tenia al seu taller de Lauves una vella olivera, a l'ombra de la qual va passar moltes vesprades. Segons escrivia al seu amic Joaquim Gasquet, "és un ésser viu, l'estimo com a un vell amic. Ho conelx tot sobre la meua vida i em dona excel·lents consells. M'agradaria que em soterraren als seus peus". I Gasquet, en els seus records sobre Cézanne, insisteix en l'estima del pintor per aquell arbre: "Quan queia el vespre, sortia a la porta, i mirava caure la nit sobre la ciutat. L'olivera l'esperava. La primera vegada que havia anat a inspeccionar el terreny, de seguida l'havia remarcat. I l'havia fet protegir per un mur de pedra. I ara

Martí Domínguez

JOSÉ LUIS PINES

el vell arbre crepuscular tenia com un esguard de saba i de perfum. El tocava. Li parlava. Al capitard, quan parlava, de vegades l'abraçava. Cézanne, solitari, escoltava l'olivera. La seua saviesa li entrava al cor."

També Renoir es va entusiasmar amb les oliveres provençals, i descrivia a Van Gogh el seu descobriment: "Mireu la llum passar per les oliveres, brilla com un diamant. És rosa, és blava... I el cel que juga al seu través, n'hi ha per a tornar-s'hi boig." I Van Gogh va realitzar més d'una desena de quadres sobre les oliveres dels voltants d'Arles, alguns de tan famosos com el que es conserva al Museu d'Art Modern de Nova York. La Mediterrània va canviar la forma de pintar de molts artistes, però Cézanne va ser el pioner, o, com ell deia, "el primitiu d'un art nou". Sense ell i la llum mediterrània potser l'art no seria com ara el coneixem. Picasso, Braque, Gris, Matisse, tots es declaren deixebles del mestre d'Als. I, sens dubte, l'olivera és el símbol de la Mediterrània ("Où

l'olivier renonce / finit la Méditerranée", escrivia Georges Duhamel), i no és d'estranyar que els pintors s'estimaren tant aquest arbre que d'alguna manera epitomitzava totes les seues investigacions pictòriques.

Durant l'hivern del 1958 hi hagué una forta gelada que va matar bona part de les oliveres provençals. Aquesta regió es troba a un pas del clima atlàntic, que s'estén per bona part de França, i potser per això –per la immediata proximitat del fred– s'hi gaudix tant del sol i de la vegetació mediterrània. Però de vegades el fred hi arriba i arrasa, i les oliveres –com diria Duhamel– renuncien. El vell amic de Cézanne va caure amb aquell fred malvat del 58. I és una pena perquè... com ens hauria agradat de conversar una mica amb ell i escoltar algun assenyat consell i acaronar el seu vell tronc retort pel pas dels anys...